

Wojciech Korfanty a Těšínsko v pamětech Jaroslava Šaldy

Mečislav Borák

Těšínsko, 46, 2003, č. 2, s. 19-20.

Paměti zakladatele Melantrichu, selfmademana baťovského rodu Jaroslava Šaldy, musely čekat na své vydání přes půl století.¹ Zsvěcený pohled do zákulisí české žurnalistiky, nakladatelské a vydavatelské činnosti, literatury i politiky v době od Františka Josefa I. po Gottwalda - takové memoáry se hned tak nevidí. Bohužel ani po pádu komunistického režimu, symbolicky spojeného právě s balkónem Melantrichu na Václavském náměstí, se po skoro dvanáct let nemohly najít prostředky ani dobrá vůle k připomenutí slavné historie tohoto vydavatelského gigantu, jehož odkaz byl Šaldovými nástupci tak lehkovážně promarněn. Kniha vyšla bez větších redakčních úprav a bohužel i bez rejstříku osob, ale buďme rádi, že je konečně tady.

I když se bouřlivý vývoj Melantrichu odehrával především v Praze, směřovala jeho expanze od počátku třicátých let i do Ostravy a Brna. Právě Ostrava byla prvním místem jeho průniku z české kotliny, možná též proto, že odtud pocházela Šaldova druhá manželka. Bystrý podnikatel si brzy uvědomil význam bohatého průmyslového regionu a půl milionu potenciálních čtenářů, kteří tu žili. Už v době hospodářské krize v letech 1932-1933 tu postavil dva domy a jen mnichovské události zrušily stavbu moderní tiskárny, naplánovanou na rok 1939. *České slovo* mezi místními deníky záhy převládlo s vysokou převahou, v letech 1937 a 1938 k němu přibylo ještě *Večerní České slovo* a *Telegraf*. K moravským filiálkám Melantrichu v Olomouci, Zlíně, Prostějově, Kroměříži, Uherském Hradišti a Valašském Meziříčí přibyly též slezské pobočky v Opavě a v Českém Těšíně. Zajímavá je zmínka o tom, že i po záboru Sudet a Těšínska povolily úřady dodávat do odtrženého území české noviny z Ostravy jejich dosavadním odběratelům žijícím na odtrženém území. To se nelíbilo místní německé konkurenci, jež vydala a nalepovala na novinové stánky plakátek s textem „Dieses Schwein verkauft České slovo.“

¹ ŠALDA, J.: *Budování tisku za Rakouska, Československé republiky a jeho obrana za německé okupace*. Paměti bývalého generálního ředitele tiskového a vydavatelského koncernu Melantrich. Praha, Nakladatelství Eva - Milan Nevole 2001. 342 s.

Na radu prodejců začali do odtrženého území posílat místo Českého slova mutaci s titulem Telegraf a protesty prý pak ustaly.²

Sotva by šlo čekat nějaké širší zmínky o Těšínsku, přesto se v samém závěru knihy jedna taková objevila, jako poněkud nesourodý přídavek k hlavnímu textu. Týká se názoru významného polského politika, předválečného předsedy polské křesťansko-demokratické strany **Wojciecha Korfantyho** na otázku Těšínska. Stojí za to příslušnou pasáž ocitovat, jen bychom snad ještě mohli připomenout, že Korfanty od června 1934 často pobýval v ČSR a skrýval se zde před možnou perzekucí v Polsku. Setkával se tu i s vedoucím činitelem opozice Wincenty Witosem, bývalým trojnásobným předsedou polské vlády, který žil v československém exilu v letech 1933-1939.³ Šalda v rozhovorech s Korfantym zachytil názory části polských opozičních kruhů na problém Těšínska a na způsob jeho řešení v roce 1938:

„Nahlédnutím do historie Poznaňska před první světovou válkou, kdy tyto polské kraje byly součástí Německé říše, zjistili byste, že Korfanty náležel mezi vůdce polského lidu, houževnatě se bránícího postupující germanizaci. Po vítězném skončení války a utvoření samostatné Polsky stal se Korfanty významným politikem v novém státu. Byl také vydavatelem polského deníku v Katovicích a jako takový byl v opozici proti nedemokratické vládě maršála Pilsudského a potom plukovníka Becka.

Útlak panujícího režimu proti demokratické opozici šel tak daleko, že někteří z vůdců, hlavně ze zemědělské strany, uchýlili se do Československa, kde našli útulek kdesi v Beskydách.⁴ Myslím, že naše vláda některým poskytovala určitou sustentaci. Korfanty patrně pomoci nepotřeboval, jeho syn stále vydával deník v Katovicích a mohl mu posílat nutné prostředky.

Korfanty mne občas navštěvoval, poněvadž jako vydavatel novin měl zájem o mou činnost, již viděl zblízka úspěšně se rozvíjet na Ostravsku. Rozumí se, že ve svých hovorech jsme se dotýkali také politických otázek. Byli jsem zajedno v názoru na nutnost úzké spolupráce obou našich národů a mé pozdější vydávání překladů z Mickiewicze bylo patrně podníceno za těchto hovorů.

Chápal jsem dobře nenávisť polského národa proti ruským utiskovatelům. Byla snad ještě větší, než proti prušáckému germánství. Ale nedovedl jsem pochopit, že Poláci za

² Tamtéž, s. 190.

³ Blíže o W. Witosovi a kruzích polské opozice v čs. exilu viz TRAPL, M.: *Wincenty Witos v Československu (1933-1939)*. Těšínsko, 1991, č. 1, s. 21-25.

⁴ Od listopadu 1934 žil W. Witos v Rožnově pod Radhoštěm. Blíže viz např. *O Wincentym Witosie. Relacje i wspomnienia*. Oprac. J. Borkowski. Warszawa, Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza 1984.

rusifikaci své země činili zodpovědným celý ruský národ a nikoli carský režim. Přitom jsem si byl dobře vědom, že ruský národ měl své oprávněné stesky na režim polský v dobách polské nadvlády nad ukrajinským územím a konečně také na polskou gentry, mající v držení ohromné latifundie s většinou ruskou i v dobách rozdělení Rzeczi pospolitej za Kateřiny II.

Stejně jsem si byl vědom hlubokých rozdílů a v důsledku toho také hlubokých rozporů mezi naším lidem na Ostravsku a usedlými tam Poláky. Věděl jsem také, jak těžce nesli připojení části Těšínska k Československé republice, o které jsme s nimi sváděli tuhé boje při mírovém jednání v Paříži. V tom jsem také spatřoval hlavní příčinu odmítavého stanoviska maršála Pilsudského ke všem pokusům dr. Beneše o vytvoření přátelského ovzduší mezi našimi národy. Náš návrh na uzavření smlouvy o věčném přátelství byl Varšavou zpupně odmítnut.

Podle názoru Korfantyho byla nevěle Pilsudského více důsledkem odmítnutí presidenta T. G. Masaryka poskytnout Polákům žádané zbraně, když ještě neuspořádaná polská armáda se utkala s revoluční armádou ruskou, vedenou tehdy útočně samotným komisařem pro vojenské věci Lvem Trockým. Polákům tehdy za francouzského velení podařilo se „zázrakem na Visle“ porazit Trockého i bez českých zbraní, ale odmítnutí pomoci v těžké chvíli zanechalo v Pilsudském trpkost, již ani čas nezahladil. Tak mne o věci informoval Korfanty.

U nás v posledních letech se pilně shromažďoval materiál, jenž měl podat důkaz o nepřátelské činnosti Masarykově proti bolševické revoluci.⁵ Odepření zbraní Polákům v tak kritické době byl, zdá se mi, důkaz opačný.

Přišel Mnichov, nejtěžší ponížení našeho národa, odtržení území, tvořícího po tisíciletí zeměpisnou jednotu i za vlády německých Habsburků, vpád Poláků do našeho Těšínska za mlčenlivého souhlasu Němců... Za několik dní po těchto událostech se u mne opět objevil Korfanty. S úsměvem na tváři a s kondolencí na jazyku. Proč jsme se nebránili? Jejich generální štáb by se prý zcela určitě chopil zbraně... Neřekl ovšem, zda proti Němcům nebo proti nám... Víc jsem Korfantyho nespatriil

* * *

Za bolestných dnů v září 1938 odpoledne mluvil president dr. Beneš do rozhlasu. Dole pod námi před Hvězdou i na celém Václavském náměstí byla změt' davů. President mluví... Zástupy naslouchají našemu amplionu. „Mám ještě plán“, prohlásil tehdy

⁵ Šalda zřejmě míní publikaci *Dokumenty o protilidové a protinárodní politice T. G. Masaryka*. Red. F. Nečásek, J. Pachta a E. Raisová. Praha, Orbis 1953.

president. Měl jsem tehdy pocit, že hodlá Polákům za jejich pomoc nabídnout Těšínsko. Nevím, jaký jiný plán mohl mít na mysli. Když brzy poté president dr. Beneš odletěl do ciziny, udělali z této věty fašisté posměšný slang: „Mám plán - aeroplán.“⁶

Vzpomínka Jaroslava Šaldy na hovory s Korfantym je tedy dalším zajímavým kamínkem do pestré mozaiky názorů na téma, o němž se bude ještě dlouho mluvit.

⁶ ŠALDA, J.: *Budování tisku...*, c.d., s. 321-322.